

תאריך עדכון: 07.04.2022

**שם המחלקה: המחלקה לתלמוד ותורה שבعل-פה
שם ומספר הקורס: בית דין בימי הביניים ובעת החדשה
09-084-01**

שם הקורס באנגלית:

Jewish Courts during the Medieval and Modern Periods

שם המרצה: פרופ' פנחס רוט

סוג הקורס: הרצאה

היקף שעות: 2 ש"ש

סמינר: שני

שנת לימודים: תשפ"ג

אתר הקורס באינטרנט: lemda.biu.ac.il

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה:

מטרת הקורס:

הקורס יסקור את המערכות והמנגנונים שבאמצעותם קהילות יהודיות התמודדו עם סכסוכים משפטיים בתקופה שלאחר חתימת התלמוד.

תוצרי למידה:

pitohot chisiva bikuratiyah avodot ha-moshag 'beit din' be-kashrim ha-istoriyyim shonim. Nitoh tekstim halchatiim v-tudot achroot b-mazon kelim filologiyim, halchatiim v-historiyim. Ha-sket misknot zahirot v-morcbot avodot yishom ha-tchom ha-mishpati shel halacha yehudit b-mhalakh hadotot.

ב. תוכן הקורס:

רצינול, נושאים:

beit ha-din ha-rabani hinei achat ha-zirrot ha-morcbot b-han halacha meshpi'ah ul-hulam ha-mmashi. Chokerim la-me'utim nizku le-shalat kiyoms v-hikuf cohom shel batei ha-din bimi ha-biniyyim. Ha-korus yibash le-bachon machadsh at ha-mekorot ha-nogayim le-shala'ah zo, le-umod ul-hodoma v-hoshava biin terabiot halchot shonot bimi ha-biniyyim v-beut ha-chadsha. Cicad nerao batei ha-din v-ma ha-tarach b-tocmim? Aiilo noshaim nizdu v-batei ha-din, v-maiilo tchomim ha-tulmo ha-diniyyim? Ba-izvo midah nitnu liyishm shitot m-chakr matchom ha-istoriya ha-mishpatit b-tchom ha-khalacha?

מהלך השיעורים:

הקורס יתנהל בעיקר כהרצה פרונטאלית ודיוון בכיתה. ייעשה שימוש רב בכתב-יד ותעודות סרוקים הנגישים באינטרנט, והלומדות והלומדים בקורס יתנסו בקריאתם ובשימוש באמצעות טכנולוגיים מותאימים.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מספר השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	בית הדין היהודי – בין אידיאל למציאות		
2-3	בתיה דין בתקופת המשנה והתלמוד	ישעיהו גפני, 'מעשי בית-דין בתלמוד הרבלי': צורות ספרותיות והשלכות היסטוריה', <i>PAAJR</i> , 49 (1982): 23-40	
4	בתיה דין בתקופת הגאנונים	מנחם בן-שושן, צמיחת הקהילה היהודית בארצות האסלאם: קירואן, 1057-800 תשנ"ג, עמי 345-293	
5	בתיה דין בספרד המוסלמית	ישראל תא-שמע, 'SHIPOT עברית ומשפט ערבי במאות הי"א- י"ב בספרד (לידיעת מצב לימוד התורה על- פי שוו"ת הר"ף', שנתון המשפט העברי א (תשס"ד), עמי 353- 372 (נדפס שוב: ישראל תא-שמע, הלכה מנהג ומצוות באשכנז 1000-1350, ירושלים תש"ס, פרק ב; חניל, הכנסת מחקרים, ב, ירושלים תשס"ד, פרק יד)	
6	בתיה דין במצרים בתתקופת הגניזה		הרצאת אורח: ד"ר עודד זינגר, האוניברסיטה

העברית			
	abrahem grossman, 'yachas shel chamei ashkenzo hareshonim al shelton hakhal'i, shantun ha'mashpat ha'ebri b (toshl'ih), umi 175- 199	בתיה הדין באשכנז א	7
	moshe frank, kholot ashkenzo v'beth dinim: merhamah ha'yib ud sof ha'mah ha'tyu', tel aviv tertz'ich, umi 51-62	בתיה דין באשכנז ב	8
	rami reiner, 'beth ha'din be'zefat b'mah ha'shtim ushra: b'in ricoz le'bi'zori, ul pi ha'bar: makhkirim behagot yehudit v'b'machshavat ha'hala moggim li'ukab bilidshutyon, urevo avari arlich, chaim kryissel v'daniyal l'skar, bar sheva tshs'ich, umi 565-591	בתיה דין בצרפת	9
	ram ben-shalom, yehudi probenus: nesnas be'zel ha'knessiyah, reuvena tshu'az, umi 67-82	בתיה דין בפרובנס	10
	pinchas roth, 'jewish courts in medieval england', <i>jewish history</i> 31 (2017): 67-82	בתיה דין באנגליה	11
	yom tov usis, 'pesach v'alimot be'chbara ha'juda b'spqr (ha'maoth ha'yig-ha'yid)', ziyon n (tshm'ih), umi 221-240	בתיה דין בספרד הנוצרי	12
	raoben bonfil, ha'rebonot ba'italia batkofet	בתיה דין באיטליה	13

	הרינייסאנס, ירושלים תשלי"ט, עמ' 135–171		
14	להה ברונשטיין- מקובצקי, 'שרידים מפנקס בית דין באלאט בקושטא שנת תקצ"ט', ספונות יט (תשמ"ט), עמ' 122–53	בתיה הדין באימפריה העותימאנית	
15	דבורה קפלן, מאמר ביקורת: Protocols of Justice, ציון פב (תשע"ז), עמ' 143–139	בתיה דין באירופה המודרנית המוקדמת	
16	אורית מלכה, יסולי עדות בין ההלכה התנאיית למשפט הרומי, בפרט ובכלל 5 (תש"ף), עמ' 120–76	עדות בבית דין	
17	יוסף ריבליון, 'שבועת הألمנה: בין ספרד לאשכנז', מחקרים משפט כא (תשס"ה), עמ' 705–719	שבועה בבית דין	
18		טענות בבית דין	
19	נרי אריאל, 'שריד אנונימי מהלכות דיניים בערבית- יהודית', גנזים קדם ט (תשע"ג), עמ' 51–81	דיננים	
20		עורכי דין	
21	ברכיהו ליפשיץ, 'פשרה', המסורת הpolloיטית היהודית לדורותיה, עורך משה הlingenר, רמת גן תש"ע, עמ' 83–104	אלטרנטיבות – פשרה	
22	יצחק ברנד, 'ערכאות של גויים במדינת היהודים', ירושלים 19–52, 2010, עמ' 19	אלטרנטיבות לבית דין – ערכאות	
23	שמעה עמנואל, 'שרפות ופשעים בשלחי ימי הביניים',	אלטרנטיבות לבית דין – אלימות	

	אסופה ליסוף: קובץ מחקרים שי ליסוף הקר, ערכו ירôn בן- נה ועוד, ירושלים תשע"ד, עמ' 157-169		
	אהרן קירשנbaum, בית דין מכין ועונשן: הענישה הפלילית בעם ישראל – תורתה ותולדותיה, ירושלים תשע"ג, עמ' 313-291	דין נפשות	24
	אדם חפר-ויינגורדוב, 'התעצמות הפלורליות המשפטית' בישראל: עליותם של בתי הדין החלכתיים לדיני ממונות בmargin הציוני- דתי, עיוני משפט לד (תשע"א), עמ' 47-91	בתני דין בעת החדש	25

ג. דרישות קדס:

לא

ד. חובות / דרישות / מטלות:

nocחות והשתתפות בשיעורים. עבودת סיוכום בסוף השנה. בקורס זה יש חובות נוכחות בכל השיעורים, שתיבדק مدى שיעור. היעדרות מעל חמיש הרצאות ללא סיבה מוצדקת תמנע קבלת ציון בקורס.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

עבודת סיוכום בסוף השנה 100%

ו.ביבליוגרפיה:

קריאה מומלצת:

שלום אלבק, בתני הדין בימי התלמוד, רמת-גן תשמ"ז
שמחה אסף, העונשן אחורי חתימת התלמוד, ירושלים תרפ"ב
לאה בורנשטיין-מקובצקי, פנקס בית דין אייסור והיתר בkowskiota ת"ע-תרס"ג, לוד תשנ"ט
משה פרנק, קהילות אשכנז ובני דיניה: מהמאה הי"ב עד סוף המאה הט"ו, תל אביב תרצ"ח
אהרן קירשנbaum, בית דין מכין ועונשן: הענישה הפלילית בעם ישראל – תורתה ותולדותיה,
ירושלים תשע"ג

- נחום רקובר, השליחות וההרשות במשפט העברי, ירושלים תשל"ב
אליאב שוחטמן, סדר הדין בבית הדין הרבני, ירושלים תשע"א
ישראל תא-שמע, 'מה היא חשיבותו של בית דין חשוב? עיון היסטורי במושג משפטוי', עיונים
במשפט עברי ובהלכה: דין ודין, ערכו יעקב חבה ועמייחי רוזינר, רמת גן תשס"ז, עמ' 335–345
Jay R. Berkovitz, *Law's Dominion: Jewish Community, Religion and Family in Early Modern Metz* (Leiden: Brill, 2020)
Jay Berkovitz, *Protocols of Justice: The Pinkas of the Metz Rabbinic Court 1771-1789* (Leiden: Brill, 2014)
Jeffrey Bowman, *Shifting Landmarks: Property, Proof and Dispute in Catalonia around the Year 1000* (Ithaca: Cornell University Press, 2004)
Edward Fram, *A Window on their World: The Court Diary of Rabbi Hayyim Gundersheim, Frankfurt am Main 1773-1794* (Cincinnati: Hebrew Union College Press, 2012)
Birgit Klein, 'Jewish Legal Autonomy in the Middle Ages: An Unchallenged Institution?', *Zutot* 3 (2003): 121-134
Susan Alice McDonough, *Witnesses, Neighbors and Community in Late Medieval Marseille* (New York: Palgrave Macmillan, 2013)
Uriel Simonsohn, *A Common Justice: The Legal Allegiances of Christians and Jews under Early Islam* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011)
Daniel Lord Smail, *The Consumption of Justice: Emotions, Publicity and Legal Culture in Marseille 1264-1423* (Ithaca: Cornell University Press, 2003)
Oded Zinger, 'Introduction to the Legal Arena', in: *The Jews in Medieval Egypt*, ed. Miriam Frenkel (Boston: Academic Studies Press, 2021), 86-123